

УРАТЫЛААХ ПЛАНЕРКА

—От ийин ортодо Сири Холлобос быһытыгар сырыттыбыт. Уу Лампаны толорон, Одьулун Биритигэр аныыллыахтаах. Манна Одьулун кырдыабыстарынан муоста тутулунна. Уһай быһыла мөлөх туруктаах, онука сурун суоттанарбыт турба тардыллыта. Одьулунга биллсин Хонду ууга кириэ турар, аны онно Сири Холлобос ууга кутуоҕа. Уу хондуларын быһытынан тохтоотор диэн буолбааха, кэллэтин быһаардар кыах баар. Билиги Кытта Күрүр быһытыгар уонна Хатылы шлюз-регуляторун баарсатутта үлэлиибит. Сири Холлобоско бу күнүргэ эмиэ үлээттибит, —диэн саҕалыр болпуруоҕу "Молморатор" директора В.Х.Колосов.

Салгыы мунньаха улууска ууну хаһааны үлэтэ кууһа баран, ыалларбыт таатталар, кырдык, ордук саныылар уонна юниорго тийиһин кэтэһэллэрин сарга, уу ааһарын кэтээн хонтуруолга туталара этилинэ. Холлобур, агарас Сири Холлобос быһытыгар 6 мал, кубометр уу баар. Аны Одьунэ ууга баһаан да буоллар, күн бүгүн Хадаарга кута турар. Иккитинэн, уу ааһар баһуелэктэр дүөдэлэрин толоруу уонна сайынгы водопроводтары тардыы соруга турар. Баһылык маныаха суох үлэлэр ытыллалларыгар нөһүлүктөр баһылыктарын информациятын иһиттэ. Үксүлэрэ, холбур, Холтоҕо, Одьулун, Хатылы, Болтоҕо нөһүлүктэргэ турба, насос тийбэттин абынылар. Итиннэ, адыс кыаллыбат, ол эбэтэр, өскөтө уу тохтообокко кууһа кэлэр түбэлтэтигэр, улуус киинин хаһааныстыбаннай тэрилтэлэрэ көмөҕө кэлэллэрэ эрийиллэр дэнэ. Түмүгэр, сыал-сорук мустаттыгар ууну хаһааныга, кэдиүстээхтик туһаныга турда. Оттон улуус сааһалатын өттүтөн бу үлэлэргэ Превителствоҕа үй-харчыны туруоруу үлэтэ салгыы барар, маныаха нөһүлүктөр баһылыктарга, тым хаһааныстыбатын управлениета эмиэ тэнгэ үлэһитлэргэ, элчилэри киллэрэллэрэ этилинэ.

Мунньах салгыы түгү болпуруостарыгар киирэр. Онука кэтин барбааха, ол эбэтэр бу

Соторутаабыта улуус баһылыга И.Н.Аммосов ыйдаабы уочараттаах планерката буола. Хаһан да буоларын курдук, бу сулууста эппиэттээх үлэһиттэрин, управлениелар начальниктарын сарга, бу сырыга Одьунэ ууга ааһар ситимигэр баар нөһүлүктөр баһылыктарга кыттыны ыллылар. Оттон даҕаны сирдээхтээх, бүтүгү планерка уу кэллэтин, ону хаһааны туһунан киһи кэлсэтин барбытынан уратыланна.

Бастакынан хонтуруолга тутуллар уу болпуруоҕа көрүлүнэ.

Күнүргэ Мурун-Тымныыга анал мунньах ытылларынан сибээстээн, онно болон хайдааһын туһунан иһитинэрини улуус баһылыгы түгү болпуруостарыгар солбуйааччы А.М.Кириллин оҥордо. Ыйытыларга хоруйдаата. Олорго, чулаан, бырайыктыгар бюрократия тэрийин, Кыайы скверин түгү, ыччар дэриэбинэтигэр тутуллар дьикээргэ кэлэр үлээтин, ЧГФКСИ үлэһиттэригэр аһаан ытыллар түгү курдуктарга тохтоотулар. Манна эмиэ улуустары пенсионнай управление начальнига В.В.Макарова, киһи саһаар тэрилтэтигэр тутуллар саҕа пенсия дьиктин тутуутун хааһытын туһунан иһитинэрдэ. Улахан проблема суох курдук. Тутуутун сурун үлэлэрэ бу ый 19 күнүгэр ситэрэллэн бүлүт. Билигин тутуучулар ис үлэтигэр сылдьаллар. Тас үлэлэригэр буорун кутууга, иһитин таскаһан тардыта, күрүлээһинэ, массына турар площадкаҕын оҥоруу итиннэ көбүрдүү барыахтаах. Оттон Улуус Мунньаһын председатели, Кыайы скверин тутууга комиссия салайаачыга Г.В.Смирников киһиник тохтоон тым эттэ. Киһи тэрилтэлэртэн харчынан көмө киирээрин арыла уонна Кыайы томторугар бетоннай үлэлэр сабалалларын, кумах, гравий тэрилтэлэстэрин санатта, оттон сквергэ бэйэтигэр буорун үлэтэ бу күнүргэ бүтүрүн, салгыы күрүлээһинэ, плиталары ууруу барыаһын санатта.

"Сахателеком" ААО Чурапчытаагы филиалын директора С.Д.Васильева кыры уаһастарга сибээһин уосай тутуулар тохтооту. Ол курдук, соторутаабыта "Горизонт" РТ тэрилтэ кэлэн барбыт, Манна АТС таһыгар ышха туруорулуохтаах. Кэпсэтин ол тула буолбут. Үрэх-Күөдэ ми-

ни-АТС туруоруллубут. Аны Түбэтэ итиннэ үлэ барыахтаах. "Саха сир" НКЖ, НТВ бюриетин илэр кыах баар, телебүтүгэр улуус кыа суох. Буолулаабыт эһигиортон сибээс аварията Чыалларга, Хатылыга, Кытаһааха тахсытаабыт. Эмиэ итиннэ суол болпуруостарыгар суолу көрөр, өрөмүөнүр ГПД директора Ф.С.Чичигина информацията. Федеральнай суол турга мөлөх дэнэ. Таас иһар, кыра массыналарга кутталлаах. Манна Төһүлү-Бастах өттүгэр эрэ буор кутууга барар. Ис суол Чакирга, Хайа-сыкка мөлөх,оттон Соловьев нөһүлүктэргэ эргичи сула суох олорор. Нөһүлүктэр суолу оҥорууга сыһааннаах республика тэрилтэлэрин кытта быһаччы сибээстээн үлэһитлэригэр субаланна.

Кэпсэтингэ өрлөр сайынгы сыһааннарыгар лааһырдары үлэтиин, олоҥ тэрээһиннэрин туһунан эмиэ тымнулубата. Үөрэх управлениетын комиссията Соловьев, Болугур нөһүлүктэригэр баар балаһыаньаны билсэн кэлбит. Бу болпуруоска оҥоруу сыһыналар, үрэтэр эрэ өттүн көрбөккө,производствого сыһаан туһалаах үлэс туһаныны сорук быһытынан турда. Дьунгэр, производственной быһааннар тирдилибиттэр эрэри, тэрээһинэ кэстүбэтэ кирипкэ быһытынан этилинэ.

Общественнай бэрээдэксэ балаһыаньа тургун ис дьала начальнига Константин Константиновчэ нэһилээтээн быһааннартан сабалыр. Олор дьиксинириилээхтэр. Бастатан,киһи ууга быһааныга быйыл үлүс. Холлобур, тустах нэһилээтэ Одьулунга иһи киһи, ол иһигэр бир оҕо өлүтүр. Атын бириччиклэригэр иһи өлүтэ эмиэ тахсар. Музейнай уулуссага киһи

өлүтэ кэстүбүт (суурид). Уосайынан ыллах кэдрэгиттан өлүү, ол иһигэр саалаа сылдыа өлүү, атын да эһийи, сулга аварияланы түбэлтэлэрэ эмиэ баалар. Сокуоннай саһын ситэ иһик оҕо оҕону кырбаһыныгар. Мугудайтан уот остоһоботын тракторунан үлү кутууга тылабырдар киирбиттэр. Уоруу аһаабыт. Бары киирбит тылабырдарга сибээһинэ ытыллар. Онно эбэн аны электро-уот линиятыгар тахсытаһыр авариялар эмиэ ис дьала отделанын регистрациялар буолбуттар.

Нарахан бурууу оҥорууга биһир түбэлтэ арыллыбыт.Ол курдук, быһыл ыам ыһагар ыһааһы Маһа-Хангалас Бүтэйдээһиттан иһи киһи сүлүтүгэр тылабыр киирбиттэр, бэйэ терри-ториятыгар үлээһин түмүгэр, буруйдаах киһи билиги улуустан (Хайахыт олохтооҕо) кэстэрэ ситиһилибит. Өлөрүөхтү буруйун толору биллэбит, дьон көмүтү сирин көрдөрбүт. Отделга арыһаан түбэлтэ,эмиэ итирик туруктаах мас-сынаны ыты уонна сокуоннай суох арыһааны атыһаһын түбэлтэлэрэ-тахсытаһыр чакчылар. Маныаха РФ Госдуматынан саҕа сокуон ылыллыта этилинэ. Ол быһытынан,транс-портка итирик туруктаах түбэлтэ биһир даҕаны түбэлтэтигэр, транспорты ытык бырааба иһи сүл болдоһохо тийэ быһыллан саһун санат-та.Начальник түмүгэр, тэрилтэлэр олохтоммут бэрээдэһин, график быһытынан транспор-тан дьулурустуба тахсалара олус наадатын тоһоһоон эттэ.

Оттон баһылык И.Н.Аммосов бу болпуруоҕу түмүктүгүгэр арыһааныны утары охсулууга чөл олоҕу биллэрбит, эмиэ бу темэҕа улуустар-тан бастакынан нуруоттар иһи ардыларынааҕы көргөһү ыллыт, аһа дойдуга академия биһир кэргинин төрүттэбит институттаах улуус чөл олоҕу, спорду тэрийин үлэтигэр ыһык улаха-нын этэн турар, бу дьалааҕа сыһа бэриһэн, өсө иһа ыһан улаһиһа ыһыда, эбээһинэс-тэтэ даҕаны.

С.СМИРНИКОВА.

От ийин 23 күнүгэр муниципальнай тэрилтин дьаһалтатыгар мунньах буолан ааста. Манна тэрилтэлэр салайааччылары, нөһүлүктэр баһылыктара кыттыны ыллылар.

Бастаан турар, улуус баһылыга И.Н.Аммосов "Азия оҕолоро" нуруоттар иһи ардыларынааҕы III соһуулар сааһалымматарынан аһаардээтэ итиннэ улуустан ирдээр дьаһаллар тоһоруллубуттарын иһитинэрдэ. Ол курдук, суверен ыллыттар, үс ансамбль, албах спортсмен кытта киир-биттэр. Салгыы Иннокентий Николаевич соһуу чэриитин бу ый 27 күнүгэр ЧГФКСИ-га Россия үрдүк үөрэҕин тэрилтэлэрин ректордарын делегацията кэлэрин, Одьунэ ууга Чурапчы күөлүгэр киирээрин бэлэтиир уу быраһыныһыга аһаардаах ыйын 21 күнүгэр быһааннарын иһитинэрдэ. Бэлэз күн тэрээһинэ салиһына дьаһалтатыгар быһаччы соруудаһанна.

Өрө сайынгы сыһаанлаах лааһырларын үлэлэрин туһунан үрэх управлениетын специалиһа Г.Д.Федотов кэпсэтэ.

Усуһунан, Улуу Кыайы 60 сылын көрсө тутула турар сквер болпуруоҕа көрүлүнэ. Тутуу суһууһун салиһына баһылыга И.И.Оконешников, экономика отделын сурунүүр специалиһа В.М.Ядриковскай уонна культу-ра управлениетын начальнига Д.Д.Полов Неронги куоракка баран кэл-

БАҢЫЛЫК ХОНТУРОЛГА ТУТАР БОЛПУРОСТАРА

биттэр. Ол туһунан Дмитрий Дмитриевич маньах иһитинэрдэ.

—Военкомат томторугар Аҕа дойдуну сэринтигэр өлбүт буйууттарга аһааллаах пламатиннык оҥоһуллар. Онука 200-тэн таһа буйуун аһаа 1 м кэпсээх, 2 м үрдүктээх 20 плиткага суруллуо. Олунны 1 күнүгэр диэри плиткалар бэлэм буолаллар. Маныаха Неронги дьаһалтатын баһылыгы солбуйааччы Н.Н.Костромин матырыйаалынан көмөлөһүөх буолла. Сквер күрүөтэ 520 м уһунаах, тимиригэр кутуллан оҥоһуллуохтаах. Онука Дьу-куускайтан хондигосвай компанияны кэпсэттибит. Сквер тутууга кэпсэл-лээх дьала буоларын таба өйдөөн, компания генеральной директоры В.Н.Черноградский эмиэ көмө-тирэх буолла. Маньах күрүө 10-ча тонна тимиригэр оҥоһуллар. Төлөбүрүн утары металлостомун бириэкс буолан кэпсэтэн кэлибит. Бу үлэ дуоһаар баһылыгынан иһи ыйынан бүтүөхтээх.

Баһылыгы түгү болпуруостарыгар солбуйааччы А.М.Кириллин били-гин улууска ханьык тутуулар бара туралларын, үлэ хааһытын сардаҕа. Нөһүлүктэргэ үксүн оҕоһулар тутула сылдыаллар. Ол курдук, Чурапчы салиһыныгэр иһи оҕоһула өрөмүөнэ, Болугурга, Баһыга, Аһаарга, Төһөҕө, Хатылыга оҕоһула тутуулар, өрөмүөнэр бара тураллар. Сы-лаһаҕа Сыһаанлаах киһи, Мугудайга спортзал, Баһыга таһаар дьиктэ ту-руллар. Билигин улууска уосайа 300-кэ киһи тутууга үлэһин сылды-ар. Сотору кэмигэр Тутуу министерствотыттан объектары көрө уһаа киһилээх биригээдэ кэлээри турар.

И.П.Листников өлбүтэ биһир сылыгар аһаан олорбүт дьиктигэр мемори-альной дуоска оҥоһуллуохтааһын, уулуссага киһи аһа иһириилээхтээһин болпуруоҕа аһаардаах иһи санаттар быһаарыллыа.

Мунньаха итиннэ сарга улуус салалары сардаһы, бөһүлүк иһин тупса-ран оҥоруу, бөх тоһор сири көһөрүү болпуруостара тэрийлэһиннэр.

"СО" корп.

ТУГУУ-2004

ЧУРАПЧЫТААҒЫ ОРТО ОСКУЛА ОРӨМҮӨНЭ ТЭТИМНЭЭХТИК БАРАР

Улууслуттар быйыл хас да оскулаҕа түгү, өрөмүөн үлэлэрэ бара тураллар. Ол иһигэр С.А.Новгородов аатынан Чурапчы орто оскулатыгар генеральной өрөмүөн оҥоһула турарын бары билэбит.

Бу улахан хаһааннаах үлэни С.В.Анисимов директордаах "Северный дом" ХЭТ саһаастаан туттара сылдыар. Үлэ генеральной подрядчыга-Дьукуускайдаағы "Стройкон" МАО. Иһи үлэ хааһытын билсэрчи уаһастах начальнигы И.И.Дьячковскай көрсөн кэпсэтти.

—Үлэбит туһунан кэпсэи түбүөхтү дуо?

—Тэрилтэбит уон сыйлаһыта арыллыта. Бу объекка генеральной подрядчыгынан буолабыт. Бу иһинэ П.А.Ойуунускай аатынан Саха драматической театрын, Арктической государственной Культура уонна Театральной искусство дьиктигэр туһулулут. Оһон куруук улахан объеккага сылдыабыт. Генеральной директорбыт И.И. Полушкин.

—Манна хаһаангыттан, хас биригээдэ буолан үлэһин сылдыабыт?

—Үлэни муус устаран саһалаабыт. Билигин уосайа 89 киһи үлэһин сылдыар. Олортон 45-һэ Чурапчы дьон. Хайа кыалларынан биригээдэлэри олохтоһоттон хомуйабыт. Евгений Чичигинаров биригээдэтэ оскула фасадын оҥорор, Никита Собакин дьонно түнүк, аһа уонна дьиктэ ис үрдүн оҥордоллор. Дмитрий Рыков биригээдэтэ дьиктэ куруулу тутар. Оттон атын специализированнай үлэлэри кэли дьон

оҥороллор. Үлэ хааһытыгар кууһаах эрһини старшай маастар И.Н.Теплоухов уга сылдыар.

—Туох үлэни ытыттыгыт?

—Быһырыан уонна быйыл "Геотехнология" дьиктэ тэрилтэ кэлэн, оскула дьиктин хайдыбытын тутар кууһуруу үлэтин оҥорон барыта. Билиги үлэбит быһаан баһылыгынан баран иһэр. Эргэ түнүктэр оһунтар саҕа стеклопакет түнүктэри олоҥорбут. Аһаарын эмиэ европейскай стандартынан уларыта сылдыабыт. Водопроводун, канализациятын, иһитинтин барытын уларытан саҕа матырыйаалынан оҥоробут. Бастахы этээс муостатын утеплителитинэн бүрүйдүбүт. Салгыы бөҕө производственной линолеумнааһы. Электро-уот проводкалар барыта саһаардылынна. Объект ис өттүтөн үрдүк хааһыстылаах шукатуркадан, керамической плиталарынан ууруллуо. Тымныы, сылаас ууһаан хааһылыа, душ иһинэ саһууэл баар буолуо. Үлэ бүтүһүмэ, оскула республикаҕа биһир бастыҥ үрэх тэрилтэтинэн буолара күүтүлүр.

Өрөмүөн үлэтэ билигингэ сүрдээх тэтимнээхтик бара турар, үлэһиттэр үрөх дьылын көрсө түмүктүүр быһааннаахтар. Оһон Чурапчы оҕоһула балаһаан ыйын 1 күнүгэр саһааны тупсаһаадык оҥоһуллубут оскула боруугун аһылаахтара.

А.ВАСИЛЬЕВА.

Хаартыскаларга: 1. Отделочниктар биригээһиндэ С.М.Геворжян, уаһастах начальнига И.И.Дьячковскай, маастар И.Н.Теплоухов; 2. Фасад оҥорууга.

Ааспыт ый бүтүүтэ Гуманитарнай чинчийин институтун муньахтыр саалатыгар "Билии" общество Саха сиринээби тэрилтэтин учараты таһынан XX республиканскай конференцията буолан ааста. Тэрилтэ вице-президентэ, бырабыланныа председатели, В.Т.Иванов конференцияны кылгас кириин тыһынан арыйда уонна Россия "Билии" обществотын бырабыланныатын председатели В.П.Рыбанко конференция үлэтигэр кыттыыны ыла Москвадан кэлбитин иһитиннэрдэ. Филологическай наука доктора, В.Д.Михайлов быйыл ым ыйын 29 күнүгэр РФ Президентэ В.В.Путин федеральнай муньаха уонна норуотка Анал суругун ырытыы быһытынан дакылаат оҥордо. Кини мустубут дьону "Билии" общество Саха сиринээби тэрилтэтэ олохтоммута 55 сылынан эбэрдэлээтэ. Ити кэнниттэн Владимир Данилович В.В.Путин Анал суругун сурун ис хоһоонун кэспээтэ, итин уга уонна хангас өттүттэн кириитикэлээһин сыһатын бэлитээтэ. Бу докумуонга биһиги обществобыт ииники диэки сайдытын суолайы торумнаммытын, гражданскай общество дьон тугун уонна онно хайдах тийиэххэ сөбүн быһааран, өйдөтөн биэрдэ.

"Билии" общество Саха сиринээби тэрилтэтин үлэтин-хамнаһын уонна суруктарын туһунан дакылааты вице-президент, бырабыланныа председатели В.Т.Иванов оҥордо. Бүгүн "Билии" общество кэккэтигэр республика үрдүнэн 4 тыһ. тахса лектор уонна нэһилинньэ ортотугар быһаарар, өйдөтөр үлэни ытааччы баар. Кинилэр ааспыт сылга 50156 лекцияны уонна араас ис хоһоонноох иһитиннэрини оҥорбуттар. 4168 телевизорунан уонна радионан тыл этиилэр бэриллбиттэр. "Билии" общество салааларын саалатынан 74 народнай университет үлэлиир. Итилэр нөҥүө 1733 "төгүрүк остуол", 2230 ыйыты уонна хоруй биэчэрдэрэ тэриллибиттэр. Ааспыт сыл устата 506 научнай-практическай конференция, 341 лекторий уонна семинар ытыллыбыттар. Улуустар уонна куораттар тэрилтэлэрэ 1863 төгүл нэһиликтэргэ сылдьыбыттар, 2888 дыалабыай көрсүлүүнү оҥорбуттар. Дагылааты дүүлээһини тыл эппит Маңа-Хангалас улуунун "Билии" обществотын салаатын сибидиссэйэ А.П.Захаров, Мирнай оройуонун муниципальнай тэриллитин баһылыгы солбулааччы В.К.Кириллин, Мирнай оройуонун "Билии" общество салаатын сибидиссэйэ Н.Е.Поповская, биологическай наука доктора, профессор Г.С.Угаров у.д.а. олохтоох нэһилинньэ ортотугар ытар

үлэлэрин туһунан кэспээтигэр, сыһалары-халтылар ыйдылар уонна "Билии" общество Саха сиринээби тэрилтэтин бырабыланныатын председателин дуоһунаһыгар республика вице-президенин, СР Президенин уонна Правительствотын дыһалатын салааһын А.К.Акимов таларга этиилэри киллэрдилэр. Итинги конференция кыттылаачтара биер санаанан өйөөтүлэр. Муньаха кыттыыны ыла анаан-минээн кэлбит Россия "Билии" обществотын бырабыланныатын председатели В.П.Рыбанко мустубут дьону үбүлүөйүнэн эбэрдэлээтэ. Маннык общественнай тэрилтэлэр РФ субъектарыгар барыларыгар кэриэтэ үлэлиилэрин, государственнай былаас органнарыгар идеологическай үлэни ытыга дьайытыалаах көмөнү оҥороллорун иһитиннэрдэ, тыһынаах тыл күүстээбин тоһоҕолоон бэлитээтэ. Кини кэнниттэн республика вице-президентэ А.К.Акимов билингги курдук уустук быһыга-майгыга обществога чопчу хайысханы быһаарар тирээн турар суолталааһын, эдэр ычат ортотугар сурунэммит государственнай политиканы ытар наадатын ыйда, кини агардас килиэбинэн эрэ тыһынаах олохтоон, ол иһин биһиги республикабытыгар культурнай уонна спортивнай объектары тутуу күүскэ ытылларын, эдэр ычат үөрэтин, хардары дойдун кини куораттарыгар бөлөмнөһүн киэн далааһынаахтык барарын иһитиннэрдэ. Александр Константинович "Билии" общество Саха сиринээби тэрилтэлэрин салгы сайыннаар наадатын, манна республика бадан интеллектуальнай потенциалы түмүллүбүтүн, государство манньк общественнай тэрилтэ нөҥүө нэһилинньэни кытта ыкса сибээстээхтик үлэлиэхтээбин, Правительство политикатын, культура уонна искусство сайдытын аһаастык норуотка тиздиэхтээбин бэлитээтэ. Кини СР Президентэ В.А.Штыров ыйааһынан Россия "Билии" обществотын бырабыланныатын председатели В.П.Рыбанко "Гражданскай килбиз" анал

бэлиэни, Ньурба улуулунаабы "Билии" общество салаатын сибидиссэйэ А.И.Мартыновка "СР Норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ" Бочуоттаах ааты инэрэр туһунан даһабырыаһыны, "Билии" общество Саха сиринээби тэрилтэтин бырабыланныатын председателигэр В.Т.Ивановка уонна биологическай наука доктора, профессор Г.С.Угаровка СР Президентэ В.А.Штыров Махтал суруктары, оттон Хангалас улуулунаабы "Билии" общество салаатын сибидиссэйгэр В.А.Владимировка республика вице-президенин Махтал суругун үөрүүлээх-көтүүлээх быһыга-майгыга тутарда. Конференция кыттылаачтара А.К.Акимов этии киллэриитинэн "Билии" общество Саха сиринээби тэрилтэтин вице-президенигэр, председателигэр В.Т.Иванов, вице-президенигэр В.Д.Михайлов уонна В.Н.Иванов кандидатураларын биер санаанан биэргэттилэр. Саха республикатынаабы "Билии" обществотын бырабыланныатыгар чилиэннэринэн 41 киһи талыллына. Кинилэр истэригэр бааллар историческай наука доктора Е.Е.Алексеев, СГУ ректора А.Н.Алексеев, медицинскай наука доктора, профессор К.Г.Башарин, үл министр Э.Б.Березкин, культура министр А.С.Берисов, үөрэх министр Ф.В.Габисова, Орто-Халыма "Билии" обществотын сибидиссэйэ А.Н.Колосова, Чурапчытаагы "Билии" общество сибидиссэйэ М.А.Герасимова, Ньурба улуунун обществотын сибидиссэйэ А.И.Мартынов, Уус-Алдан обществотын сибидиссэйэ А.И.Петрова, тас сибээс министр А.В.Мигалкин, "Кэскилгэ харды" академия президени, филологическай наука доктора, В.Д.Михайлов уонна да атын ученайдар. "Билии" общество XII Бүтүн Россиятаагы сыһигэр делегаттар талылынылар. Муньах бүтүүтүгэр XX конференция кыттылаачтара "Билии" общество чилиэннэригэр уонна республика нэһилинньэтигэр ыгырылара ылылына итиннэ нэһилинньэ ортотугар лекционнай пропаганданы, чөл олох сиэрин-

майгытын быһаарар-өйдөтөр үлэни кууһурдэргэ туһуламмыт уураах биэргэтилиннэ.

Биһиги улууска 220 лектор учуотта турар. Итинэн үс киһи: Слепцова Варвара Григорьевна, Афанасий Пермяков, Герасимова Мария Иннокентьевна, Знак признания заслуг значоһунан наһарадаланналар, интэр-өйдөтөр үлэһэ улахан кылааттарын киллэрибиттэрин иһин спортивнай интернат-оскуола

директора Л.Т.Егорова, улуустаабы спорт отдела начальнига Н.Н.Гуляев, дьиз кэргэни кытта үлэһэ отдела начальнига М.Т.Ноговицына, Кытаанах нэһилиэгин баһылыга И.П.Игнатев, үөрэх управлениетын невропатолога Л.Н.Синцева, Хоппоҕо балыһатын врача А.П.Илларионова, Алабар библиотекарэ А.Д.Попова, Соловьев нэһилиэгин дыһалатын специалиһа Е.А.Нелакирова Бочуотунай грамоталарынан, уонча киһи Махтал суруктарынан бэлитээннэлэр. Лектордар улахан бөлөхтөрө 2003 сыл түмүгүнэн эмиз Бочуотунай грамоталарынан, Махтал суруктарынан бэлитээннэн тураллар. Биһиги улуус интэр-өйдөтөр лекционнай үлэһэ кыттар активистарбытыгар "Билии" обществотыттан өйөбүл бириэмэтигэр ылан каллибит. Арай общественнай тэрилтэ буолан, бэйэни салайыныыга республика кириитинэн үбүгэр улаханньк кытчыттаран гонордары төлөөлүүтүгэ ыарахаттары көрүстэ. Ол эрэри грамоталар, Махтал суруктар суолталара үрдүк. Мэлдьитин актыбыайдык кыттар лектор Россиятаагы "Билии" общество грамотатыгар түһэриллэр түбүлүтүгэр "Үлэ ветерана" буолар толору быраапанар. Ол иһин лектордар үтүө суобастаахтык үлэлииллэригэр уонна үлэлиэммит үлэни бириэмэтигэр сөптөөхтүк отчуоттаан иһэргитигэр баһарабын.

"Билии" общество 55 сылынан кинигэ бэчээттэнэ сылдьар. Бу кинигэҕэ биһиги улуустат "Билии" обществотын үлэтин-хамнаһын кэспир матырыйал эмиз таһар. Онон атын улуустардыын тэңгэ хаамсан, тыһынаах тыл кууһун дьайытын таба өйдөөн, улуустат дьонун-сэргэтин радионан, телевиденинэн, бөчөт бары көрүгүрүмүнэн иитэн-өйдөтөн, үлэни өрө тутан иһинбит диэки үүнэн-сайдан иһиэрин! Идеологическай үлэни өрө көтөбүү иһэр сылга өссө тэтимнэниэ.

Мария ГЕРАСИМОВА,
"Билии" общество улуустаабы
тэрилтэтин сибидиссэйэ.

КЭСКИЛЛЭЭХ ТУТУУ БАРЫБЫТ КҮҮСПҮТҮНЭН

Мин билэрбинэн Болугур, Одьулуун, Кытаанах нэһилиэгин кырдыабаастара, олохтоохторо бачым тэрийэн, бэйэлэрин күүстэринэн араас общественнай туугулары тэрийэн ыттылар. Атын даһаны нэһиликтэргэ манньк үлэ барара буолуо.

Чурапчы сэлээннэтин интернат-оскуола томторун кырдыабаастара эмиз бэйэлэрин баһаларынан сахалыы балаһан дьыэтин тутары тэринэллэр. ЧРОСИО (директор Л.Т.Егорова) өйүү уонна көмө-тирэх буолар былааннаах. Мин бу томтор олохтооһо буоларбынан "Сөптөөх үлэ ытыллыабыт" дьин үөрө санаатым. Тутууну биер бэйэм өйүүбүн.

Бу томторго 1931 сыллаахха аан бастаан спортивнай оскуола тутулуубута. 1934 сыллаахха педтехникум, кэлин училище аһыллыбыта. Тутулуохтаах балаһан онугар Д.П.Коркин үөрэнээччилэринэн туттарбыт иһин мэндизэмнээх спортзала турбута. Ол залга Алма-Ата, Караганда, Чита куораттар көнүл түстүүгэ хамаандалара кэлэн интернат-оскуола иһилилээччилэрин кытары күөн көрсүбүттэрэ. Биһиги уолаттарбыт олус сабырыттарбатахтара. Бу томторго биһигин физическай культура уонна спорт института үлэлиир. Спортивнай манежыт курдук объект республикаҕа ахсааннаах дьин үөрдүлэр. Ааспыт сылга Д.П.Коркин аатынан бэртээхэй көрүнүскэ музей дьиз олоххо киирдэ.

Тэрилтэ, дьин-уот албазин эстэрин аайы нэһилинньэ ахсаана эбиллэн иһэр. Онон, хомойуох иһин, туспа кулууп дьыэтэ суох. Иниикитин бу балаһан дьин олоххо киирдэбинэ, агардас кырдыабаастар эрэ мустар дьыэлэрэ буолбата буолуо. Онон онуоха-маныаха дьизин үйэлээх тутуу олоххо киирдэр дьин астына санымын, өй-санаа эрэ өтүүнэн буоллаҕа дьин, көмөлөһө туруом дьин эриннэрибин. Бары даһаны, туһааннаах дьон, туора турбаттар иһи дьин баһа санаалахпын.

Иван ПАВЛОВ,
улуус Бочуоттаах гражданина.

Биһиги лаабырыт аата "Ньээм от". Үлэлиэхтэ быйыл улуус сыла. Биһиги, оҕолор бары наһаа сөбүлээн, интэриэһиргээн сылдьабыт.

Лаабырыт аата да этэрин курдук, айылҕаны кытта аһыһан эмтээх оту хомуйуунан, доруобуйаны тупсарынан дьарыктанабыт. Былырын лаабырыт улуус аптекагыгар саамай элбэх эмтээх оту туттаран улууска бастаах миэстэни ылбыта.

Лаабырыт күнүсүбү олохтотан кэспээтэххэ манньк. Күн аайы балыһаба түмсэбит. Эмчиллэп балыһа сибидиссэйэ, фельдшер Дмитриева Варвара Николаевна сарсыарда аайы процедура оҥорор, ол кэнниттэн басытааталларбытын Божадонова Дария Петровна, Давыдова Эльвира

САЙЫННЫ СЫНЬАААН

"НЬЭЭМ ОККО" ДУОҕУҔА СЫНЬАМАБЫТ

Иванованы кытары үүнээйилэргэ уу кута, зарядкалыы, араас ооньнуулары ооньнуу, кураһтэһэ, кэспэтиһэ, ол быһыгар сорох күн экскурсиялыы айылҕага барабыт. Дьизбитигэр араас уруһуйдары, эмблемалары оҥорон, гербарий хомуйан аҕалабыт.

Нэһиликитигэр баар "Дьулуур" үлэ-сынньалан лаабырын кытары шэфтэһэбит, кинилэри кытта кураһтэһэбит, ооньнуубут.

Бу курдук күүмүтүн туһалаахтык, бэһилээдик аһарабыт. Эһиил сайын эмиз "Ньээм окко" сылдьар баһалаахпыт. Түмүкэ эһизит этэ, биһиги лаабырыт курдук үчүгэй лаабырдар сыл аайы, сир аайы үлэлиэтиһэр.

Дима, Сергей, РОМАНОВТАР,
"Ньээм от" лаабыр оҕолоро,
IV кылаас үөрэнээччилэрэ,
Хадаар.

СУОЛГА ӨРХҮТЭХ БУОЛУУ ЫҔА БИЛЭРИЛИННЭ

СР Правительствотын бу дьыл от ыйын 12 күнүсүбү 805-р №-дээх Ыйааһынан республика үрдүнэн от ыйын 15 күнүтүгэ атырдыах ыйын 15 күнүгэр дьизин суолга сэрэхтээх буолуу ыйынан биллэрилиннэ. Бу дыһал "Азия оҕолоро" III Норуоттар ийок ардыларынаагы оҕо спортивнай ооньнууларын итиннэн ытыллар.

Сайынгы кэмгэ республикабыт трассаларыгар хайа да кэмнээбэр элбэх транспорт таһар. Маныаха уруулга саастарын ситэ илик оҕолор, итирдэр утахтары испит туруктаах дьон оҕороллорун түбүлүтэ эмиз үксүүр. Онон бу ытыллар дыһал сурун соруулан суолунан сылдьыы куттала суох буолуутун үрдэтин, техникалаах дьон суол быраабылаларын кытаанахтык тутуһалларын ирдээгин уонна суол быһылааннарын сэрэтин, ачатыы буолар.

Бу сыл ааспыт алта бастаах ыйдарын туругунан республика үрдүнэн 374 суол быһылаана (ДТП) регистрацияланна. Ол түмүгэр 73 киһи өлө, 426 киһи араас өрүттээх эт-хаан эһийитин ыла. Эмиз бу кэм иһигэр 67 техника авариятын түмүгэ көрдөрүрүнэн, чуолаан сайынгы ыйдарга суол быһылаана албир.

Итинтэн сиктэтэрэн, ГИБДД улуустаабы отдела ытыллар дыһал былаанын толорууну нэһилинньэттэн ирдир. Ол курдук, бу ый устата суолга хонтуруол, бэрэбизрэк кууһурууһа, кэлэр-барар транспордары учуоттааһынга үлэ күүскэ ытыллыаҕа. Дьукуускай куоракка "Азия оҕолоро" ооньнууга оҕолору таһар техникалар, автобустар эбии техническай көрүүнү барыахтара. Биһигин сайынгы сынньалан лаабырдарыттан, атын улуустартан, куораттан сынньана үгүс оҕо кини сэлээннэбитигэр, бөһүлөхтэргэ кэлэллэр, онон улууссалаарга кыра саастаах оҕолор мустан ооньнууллара үгүс. Ол иһин хас биридин суоллар суолга сэрэхтээх буолара, суол быраабылаларын булгуччу тутуһара ирдэнэр.

Улуустаабы ГИБДД отдела.

